DRAWDOWN EUROPE research association

provincie :: Utrecht

RAPPORT

Klimaatkansenkaart provincie Utrecht: 30 SMART oplossingen tot en met 2030

Juni 2023

Provincie als voorbeeld

Intro - juni 2023 -

TIjd voor perspectief en veerkrachtigheid

Onze Groenteboeren komen net binnen lopen. Doordeweeks bezorgen zij, op onze locatie de Upside Club, voor 25 gezinnen lokale en regeneratieve groentepakketten midden in Amsterdam.
"Ja, met deze warmte starten we al om acht uur en, tja is het tot.. nou ja tot uhhh.. nee eigenlijk is het halverwege de dag al te veel warm".

De groentes stralen energie uit, de grote radijzen en asparges zo groot als selderijen, laten zien hoe veekrachtig de natuur kan zijn.
"We hebben nog water in de sloot, al is het nu wel meer dan zes weken droog... het wordt spannend de komende weken".

Terwijl we onze salades en verse hummus klaar maken voor onze lunch bespreken we de bosbranden in Canada en hebben we het over de fijnstofwolken die New York hebben geteisterd. Deze fijnstofwolken zullen zelf over de oceanen richting Europa gaan. De verbondenheid tussen de globale impact van onze klimaatverandering komt steeds dichterbij en is dagelijks merkbaar. Een buur staat opeens bij ons aan tafel en bedankt ons voor de kansenkaart die we hebben ontwikkeld voor klimaatadaptieve oplossingen in de straat. Met een nieuwsgierige toon wordt er gevraagd hoe groot wij onze geveltuin gaan maken, al laat de officiële vergunning nog op zich wachten. *"Hoeveel stenen gaan jullie weghalen?"*

Met een katoenen tas vol regeneratieve groente loopt de buur met een glimlach de deur uit en zegt ons nog gedag.
"Nou ja, die warmte zal wel tijdelijk zijn. Er zijn genoeg oplossingen om het klimaat te keren en we kunnen gelukkig allemaal een steentje bijdragen. Eet smakelijk!".

De noodzaak is groot, het is tijd voor een nieuw perspectief.
Binnen de provincie Utrecht zijn er 30 kansrijke klimaatoplossingen en voor de provincie Utrecht als organisatie 40 tips waar je vandaag al mee kunt beginnen.

Veel leesplezier,
Emmi, Jonah, Lotte, Wieger, Lilian, Michiel, Amke, Pepijn, Iris, Sven en Roy

Colofon

Dit document is tot stand gekomen in opdracht van de Provincie Utrecht en in naam van Drawdown Europe Research Association (DERA) welke is uitgevoerd door New Economy B.V. met kennispartner Climate Cleanup Foundation.

DRAWDOWN EUROPE	**Drawdown Europe** is een groeiend ecosysteem van partners, onderzoeksleden en gebruikers die onderzoek omzetten in actie: zij zorgen ervoor dat het levend en nuttig blijft. We brengen Drawdown naar Europa door de wereldwijde drawdown-oplossing te vertalen naar de Europese context.
NEW ECONOMY.ECO	**New Economy** ontwikkelt producten en diensten die bijdragen aan de klimaatoplossing. Hierin combineren we de kracht van business met de kracht van de natuur en komen zo tot oplossingen die je bedrijf of regio, de samenleving en ecosystemen versterken. Niet door alleen te praten, maar door concreet onderzoek toe te passen, te experimenteren, pionieren en de nieuwe economie te implementeren.
climate cleanup	**Climate Cleanup** is een netwerk van mensen die klimaatverandering keren door de natuur te verdubbelen. We verwijderen het teveel aan CO2 uit de oceanen en atmosfeer met regeneratieve natuurondernemers en ondernemende initiatieven. Ons netwerk draagt bij aan het veranderen van het wereldwijde DNA van de samenleving middels systemische Double Nature Acties. We nodigen iedereen uit om mee te doen!

Auteurs van dit document (thema Provincie als voorbeeld) V1.0 augustus 2023:

Iris Grobben
Pepijn Duijvestein
Jonah Link
Emmi Kimppa

Met dank aan Provincie Utrecht: Henrike de Jonge, Sander Meppelink, Hulde aan Roos Janssen, Roy Straver, Wietse Slob en Martijn in ‘t Veld voor het tot stand komen van Preliminary Climate Solutions Assessment (PCSA 2021) waar dit document op voortgeborduurd is.

Intro - juni 2023 - **1**

Colofon **2**

Thema provincie als voorbeeld (bedrijfsvoering) **4**

Belangrijkste resultaten, conclusies en aanbevelingen provincie als voorbeeld **5**

1. Introductie **7**

2. Intern beleidskader **9**

3. Potentie **10**

4. Risico's **13**

5. Kansen voor de provincie als organisatie. **14**

6. Transitie tips **18**

Bijlagen **22**

Methodologische onderbouwingen potentie per oplossing 22

Thema provincie als voorbeeld (bedrijfsvoering)

Dit hoofdstuk is één van de zes hoofdstukken die betrekking hebben op de thema's. Hierin wordt een indicatieve analyse uitgevoerd om het reductiepotentieel binnen het provinciehuis in kaart te brengen, waarbij risico's, kansen en transitie tips worden behandeld.

Iedereen kan een bijdrage leveren aan oplossingen voor de klimaatcrisis, inclusief organisaties zoals provincies, vanuit hun eigen bedrijfsvoering. De provincie Utrecht heeft de ambitie om een voorbeeldfunctie te vervullen en zo andere publieke organisaties binnen Nederland te inspireren. Additioneel, hoe stimuleert een organisatie zoals de provincie Utrecht haar medewerkers op een manier die hen inspireert om op de lange termijn gedragsverandering teweeg te brengen?

Resultaten, conclusies & aanbevelingen

Provincie als voorbeeld

Belangrijkste resultaten, conclusies en aanbevelingen provincie als voorbeeld

Conclusies

Dit document vormt een uitwerking van de geïdentificeerde kansen (25) en transitie tips (15) voor de provincie als voorbeeld. Een beknopte samenvatting van de belangrijkste conclusies is hier gegeven. Hiervan zijn er tien direct en vijftien op korte termijn te implementeren.

Belangrijkste conclusies vanuit de analyse:

- **Verdieping sluiten:** Het sluiten van één verdieping te sluiten kan leiden tot een jaarlijkse besparing van 224 ton CO2-eq, 447 ton voor twee gesloten verdiepingen en 571 ton voor drie gesloten verdiepingen.
- **Risico's:** Er zijn acht risico's uitgewerkt, waarbij de interne organisatie kan stuiten op belangrijke risico's die betrekking hebben op het niet naleven van beleid door medewerkers, mogelijke tekorten aan middelen, kennis en tijd, en de prioriteit in relatie tot andere beleidsthema's.
- **Kansen**: Kansen voor de bedrijfsvoering gaan onder andere over het innemen van een visueel standpunt, bijvoorbeeld door bezoekers kennis te laten maken met biobased kunst, en medewerkers in staat te stellen zich op dagelijkse basis als activist, ambassadeur of coach te bewegen. Daarnaast is er een belangrijke kans het vormen van een schakel in de keten tussen leveranciers, het opstellen van criteria voor aanbestedingen en inkoop op basis van vooruitstrevende maatstaven zoals true price accounting.
- **Transitie tips:** Voor alle vijf de klimaat thema's zijn er totaal vijftien transitie tips opgesteld. De belangrijkste transitie tips gaan over kennisdeling (Elektriciteit, Landbouw en landgebruik), het organiseren van evenementen en werkbezoeken (Gebouwde omgeving), en het inspireren van anderen (Elektriciteit, Gebouwde omgeving).

Aanbevelingen aan de hand van dit traject

- Het provinciehuis moet worden gezien als de ruimte waar initiatieven ontstaan die mensen en andere organisaties kunnen volgen. Hiervoor is het van belang de interne medewerkers gespreksstof te bieden door tastbare kansen te implementeren die zichtbaar impact maken, zoals een fietsroute die mensen direct kan inspireren om hun dieet aan te passen op basis van klimaatimpact.
- De focus voor de bedrijfsvoering dient te liggen op pragmatische kansen die passen binnen de werksporen en planning van de komende jaren, om zo het vliegwieleffect te versterken.

- Een gezond klimaat begint bij een gezond voedingspatroon. Stimuleer medewerkers om tijdens en buiten het werk om gezonde keuzes te maken in hun maaltijden.
- Op basis van een draagvlakanalyse kan bekeken worden wat de wenselijke volgordelijkheid is voor het uitwerken van deze kansen. Het is van belang om een strategie op te stellen voor het creëren van draagvlak voor de tien direct te implementeren kansen.
- Onderzoek middels enquêtes de interne houding ten aanzien van de thema's klimaat, duurzaamheid en circulariteit binnen de organisatie. Hierbij is het van belang om duidelijk in beeld te krijgen wat werknemers inspireert, wat mensen stoort aan de huidige aanpak en waar de gemeenschappelijke drijfveren liggen.
- Geef regelmatig kennis-updates en organiseer workshops rondom ontwikkelingen op de verschillende klimaatthema's voor werknemers, zodat zij de kansen en transitie tips effectief kunnen oppakken.
- Organiseer een klimaatberaad, waarbij de kansen en transitie tips de basis vormen voor een mogelijk toekomstig plan van aanpak voor de bedrijfsvoering.
- Informeer werknemers over de interne CO2 prijs en benadruk de voordelen van het uitvoeren van maatschappelijke kosten en batenanalyses om interne beslissingen te ondersteunen.
- Creëer een platform voor de beoordeling en reflectie rondom de interne CO2-prijs, waarbij de successen van de implementatie van de interne CO2-prijs kunnen dienen als inspiratie voor andere provincies en de Rijksoverheid.
- Stel interne ambassadeurs aan die zich richten op het thema ‘Provincie als Voorbeeld’, Hiermee wordt de bewustwording van de voorbeeldrol gestimuleerd. Moedig werknemers aan om in gesprek te gaan met hun directe omgeving.
- De klimaatcrisis kan niet los worden gezien van de crisis in biodiversiteit en sociale rechtvaardigheid, en vereist daarom een integrale benadering. Neem deze integrale aanpak mee in de besluitvorming binnen de interne organisatie.

Introductie

Provincie als voorbeeld

1. Introductie

Binnen de provincie Utrecht zijn al tal van initiatieven omtrent de eigen invloedssfeer, deels uit de bestuurlijke opdracht die hieraan is gekoppeld. Zo is de provincie onder andere bezig met inkoop ambities, waaronder Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen, het wagenpark elektrisch maken, een aanpassing maken aan reiskostenvergoeding, een interne visie en uitvoeringsplan voor hybride werken en verduurzaming van het reisgedrag.

Interne CO2 prijs:
De provincie Utrecht heeft inmiddels een landelijke voorbeeldfunctie met betrekking tot het gebruik van een interne CO2 prijs. Dit houdt in dat interne beslissingen onder andere gemaakt worden op basis van de CO2 prijs van 875 euro per ton. Deze wordt toegepast in bijvoorbeeld zogenaamde MKBA's of maatschappelijke kosten en baten analyses. Deze kunnen worden gedaan op verschillende klimaat thema's, zoals onder andere infrastructuur aanpassingen of landallocatie.

Box 1: Interne CO2 prijs

Hiernaast worden er projecten gedaan in de thema's office support, facilitair, juridische zaken en subsidies, human resources en organisatie, informatievoorziening en automatisering, financiën en andere relevante projecten. Ook worden er allerlei dashboard gebouwd, zoals:

- halfjaarlijkse voetafdruk
- app woon-werkverkeer
- afvalstromen
- monitor MVOI
- monitoring aangevraagde lunch versus aantal personen
- monitor GWW (water en wegenbouw)
- monitoring voedselagenda.

Als het gaat om monitoring van de emissies heeft de provincie daarnaast volgens de CO2 prestatieladder methodiek een CO2 voetafdruk meting laten doen voor de gehele organisatie. Hiernaast is er een CO2 routekaart opgesteld waarin beschreven is hoe de provincie gaat werken aan de reductie van de eigen uitstoot. In de huidige doelstellingen liggen er nog kansen in de scope 3 reductie naar 2030 toe, waar tot nu toe 75% van de emissies gereduceerd gaat worden. Dit betreft zowel kansen in de huidige doelstellingen, als ruimte in de overige 25%.

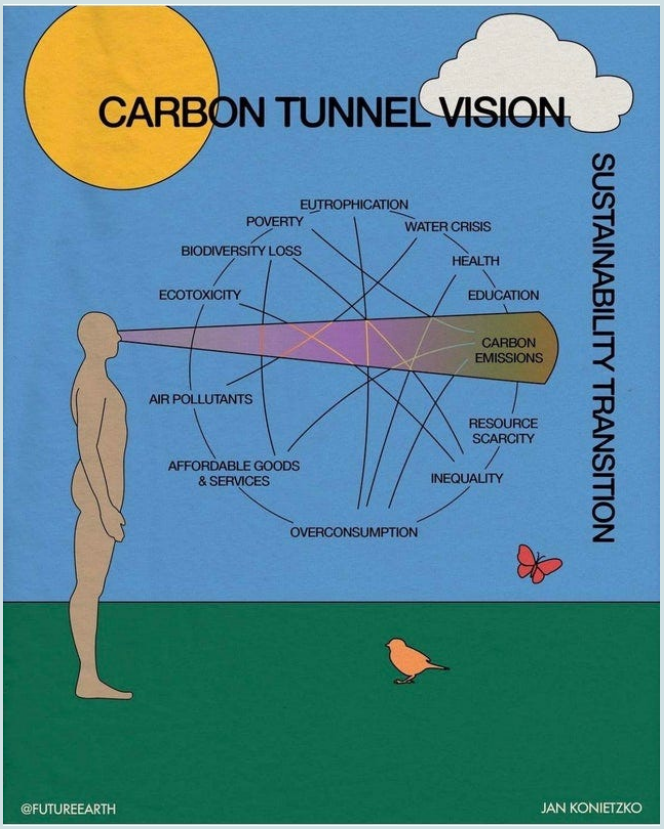
Toelichting CO2 tunnelvisie

Carbon myopia / kortzichtigheid / tunnelvisie is het fenomeen waarbij de focus in de klimaatproblematiek vooral ligt in de uitstoot van koolstof, terwijl doelen die hier onlosmakelijk aan verbonden zijn minder in het zicht zijn.

Biodiversiteit wordt bijvoorbeeld vaak niet direct meegenomen in overwegingen in de klimaatproblematiek, terwijl mensen en onze economie onlosmakelijk verbonden zijn met biodiversiteit en een gezonde natuur. Zo kan het lonen om in de klimaatproblematiek een meer holistische kijk te krijgen over de set problemen die hieraan verbonden zijn, zoals het gebruik van vers water, materiaal conflicten, ongelijkheid, of armoede.

Al deze onlosmakelijk verbonden onderwerpen hebben feedback loops terug naar puur de uitstoot van broeikasgassen. Zo zorgt bijvoorbeeld meer armoede voor een hogere uitstoot per hoofd van de bevolking. Zo kan met het meenemen van armoede vermindering in de klimaatoplossingen beide problemen verminderen.

Zoals is opgenomen in de 'Begeleidingsbrief CMT Verduurzamen bedrijfsvoering en de CO2-routekaart' wordt er door de provincie Utrecht middels een groeimodel gewerkt aan het verbreden van de focus van CO2 naar o.a. circulariteit, biodiversiteit, voedseltransitie en klimaatadaptatie, in lijn met de uitvoeringsprogramma's van de desbetreffende teams.

Box 2: CO2 tunnelvisie

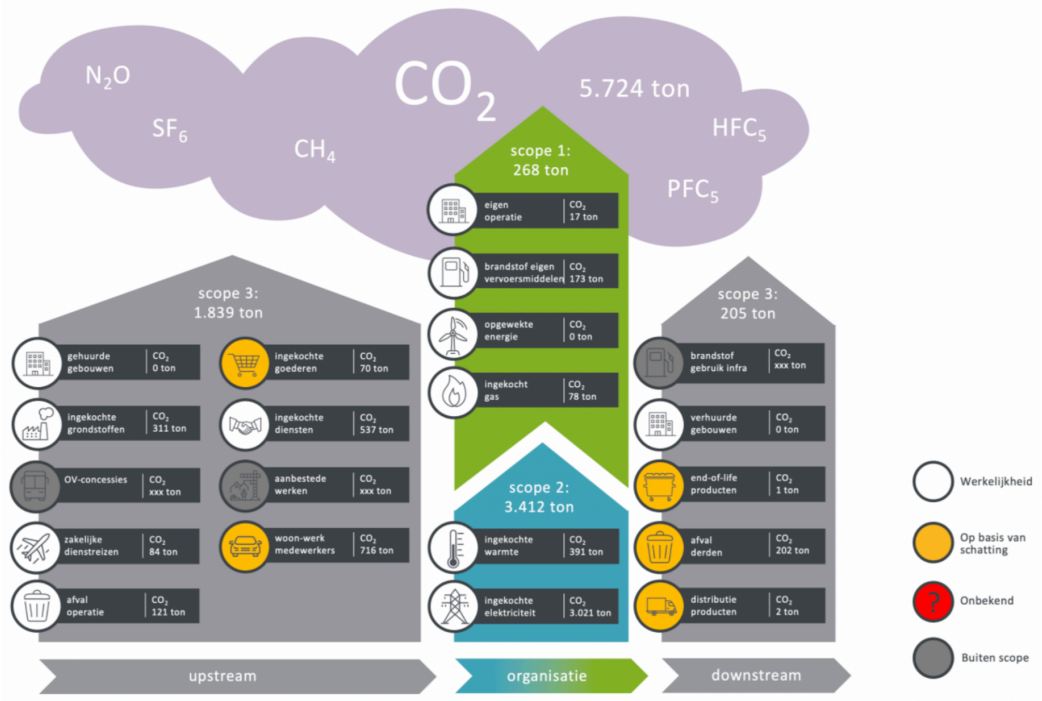

Intern beleidskader

2. Intern beleidskader

In het coalitieakkoord 'Nieuwe energie voor Utrecht' heeft de provincie de ambitie uitgesproken dat in 2035 het vastgoed energieneutraal moet zijn en dat uiterlijk in 2040 de organisatie energieneutraal moet zijn. Er zijn daarnaast doelstellingen gesteld voor de scope 1, 2 en 3 emissies. De provincie werkt in drie hoofdlijnen: Kennis en informatie, Projecten CO2 reductie en CO2 compenseren.

In augustus 2021 is het rapport CO2-voetafdruk bedrijfsvoering 2019 opgeleverd. Hieruit blijkt dat bedrijfsvoering zo'n 5.724 ton CO2 per jaar uitstoot. In de routekaart is de ambitie opgenomen om de eigen CO2-uitstoot (scope 1 en 2) in 2030 met 100% gereduceerd te hebben.

Figuur 3. CO_2-voetafdruk 2019 bedrijfsvoering provincie Utrecht.

Potentie

3. Potentie

Scope 1, 2, 3 hoe ver gaan we? Keten van verantwoordelijkheid:

De provincie is sterk bezig met reductie van emissies binnen scope 1, 2 en 3 (reductie doelstellingen en projecten). Scope 1, 2 en 3 kunnen worden gedefinieerd als: scope 1 (directe emissies en verantwoordelijkheden), scope 2 (afname energie van derden en daarbij vrijkomende emissies) of scope 3 (een activiteit door andere partijen in de waardeketen geleverd).

Hieronder wordt hiervoor kort een kwantitatief voorbeeld uitgewerkt om de eigen emissies nog meer te reduceren.

Waar kan de provincie nog meer aan denken? Vooral de invloed die de organisatie heeft op het gedrag van werknemers is interessant. Traditioneel heeft een organisatie zoals een provincie niet een directe morele verantwoordelijkheid tegenover de maatschappij om werknemers positief te stimuleren. Echter, in tijden van crisis, waarbij de provincie zelf het goede voorbeeld wil nemen, liggen hier kansen. Hierbij is het van belang om als organisatie werknemers niet te dwingen tot gedrag in de persoonlijke invloedssfeer, maar is het wel gerechtvaardigd in de huidige context om bijvoorbeeld gedrag te stimuleren of te 'nudgen'. In de totale keten van verantwoordelijkheid over de klimaatcrisis kan het individu namelijk niet alle lasten dragen. Hierbij is het ook noodzakelijk dat organisaties en overheid zowel gedrag van individuen makkelijker maken, als randvoorwaarden creëren waar duurzamere keuzes gemaakt kunnen worden.

Daarbij is de observatie belangrijk dat het niveau van succes van werken met klimaatoplossingen in een relatief makkelijke omgeving zoals een provincie een goede indicator is van de haalbaarheid van het organiseren van klimaatoplossingen in Nederland. Hierbij is het moreel gerechtvaardigd in de huidige context om als provincie ruimte te nemen om ook in de persoonlijke invloedssfeer de medewerker te ondersteunen in het maken van keuzes.

Indicatief voorbeeld: Verdiepingen sluiten

Hieronder wordt een voorbeeld van een reductie strategie uiteengezet voor medewerkers. Dit zou per categorie verder uitgewerkt kunnen worden met voorbeelden, waarbij de huidige aannames gevalideerd kunnen worden.

De provincie zou er in theorie voor kunnen kiezen om tussen de één en drie verdiepingen te sluiten van het provinciehuis op dagen met onderbezetting van het pand, zoals op woensdag en vooral op vrijdag. Hiernaast kan de provincie de andere huurders stimuleren om ook vergelijkbare overwegingen te maken in hun energieverbruik.

Aannames:

- Er wordt ervan uitgegaan dat de verwarming per verdieping kan worden afgesteld.
- Woensdag en vrijdag zijn er aanzienlijk minder mensen. Totaal 60% van de dagen zijn er minder mensen.
- Er wordt uitgegaan van vier verdiepingen totaal, waarvan het energieverbruik per verdieping gelijk is.
- 70% van de elektriciteit behoevende apparaten kan worden uitgezet op dagen dat de verdieping gesloten is.
- De stadswarmteafname van het Paushuize heeft dezelfde verhouding met het Provinciehuis als de elektriciteitsafname (1.7%).
- 30% van de ruimtes is gemeenschappelijk (zoals kantine, trap en ontvangsthal) en zal altijd verwarmd moeten worden. Er wordt geen rekening gehouden met ruimteverlies naar andere verdiepingen.
- Totale oppervlakte gebouw is 35.000 m2. Er zijn totaal 19 verdiepingen, waarvan de provincie er 4 gebruikt. Totaal rond de 7.500 m2 wordt gebruikt door de provincie Utrecht.

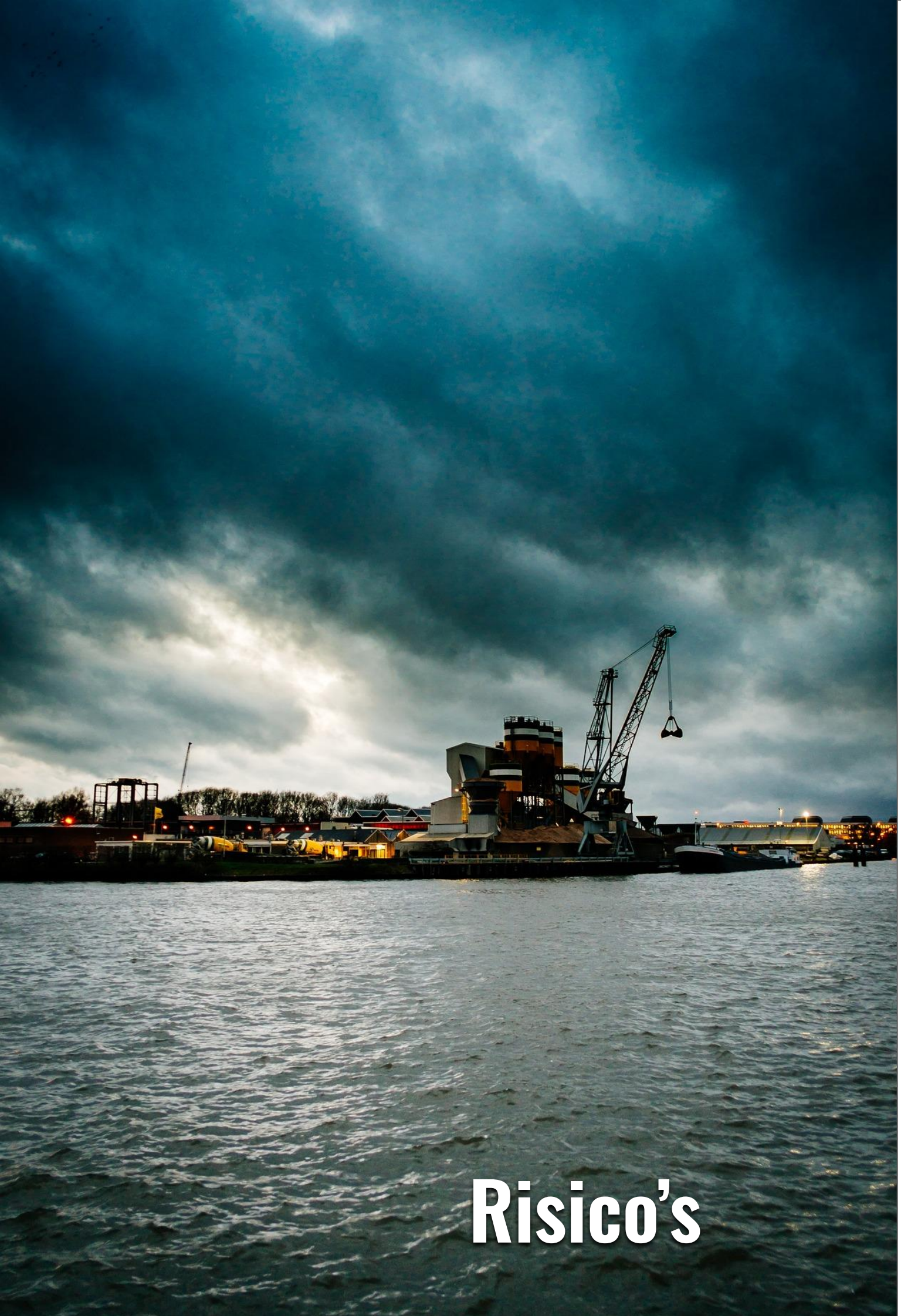
	Conventioneel	**Besparing CO2-eq 1 verdieping minder (2 dagen), jaarlijks**	**Besparing CO2-eq 2 verdiepingen minder (2 dagen), jaarlijks**	**Besparing CO2-eq 3 verdiepingen minder (2 dagen), jaarlijks**
Gemiddeld ton CO2-eq verbruik warmte (exl. Paushuize) per jaar	385 ton CO2 aan stadswarmte (2019)	27	54	81
Gemiddeld ton CO2-eq verbruik elektriciteit per jaar	2.808 ton CO2 (2019)	197	393	590

Tabel 1: Mogelijke effecten reductiestrategie

Compenseren? Liever reduceren in plaats van compenseren:

- Compenseren voorkomt niets: het is beter om te voorkomen dan om later te compenseren, omdat koolstof die gecompenseerd wordt niet direct uit de lucht wordt afgevangen. Ook is voorkomen door reductie van uitstoot zekerder, omdat compensatie later weer teniet kan gaan, zoals door een bosbrand.
- De compensatie prijs is vaak vele malen lager dan wat effectieve compensatie zou moeten kosten. De meeste compensatie constructies bieden geen zeer lange termijn garanties en de kwaliteit van de vastlegging is vaak minder dan optimaal.
- Investering in regeneratieve systemen, zoals door je voedsel te kopen in de regeneratieve landbouw afzetmarkt, zorgt er voor dat er op lange termijn CO2 wordt afgevangen, terwijl deze vaak ook direct gereduceerd wordt door bijvoorbeeld minder gebruik van grote machines bij productie

Box 3: Reduceren in plaats van compenseren

Risico's

4. Risico's

Onderstaand een aantal risico's waar de interne organisatie op kan stuiten. Het is hierbij van belang dat er wordt nagedacht over een mitigerende oplossing per risico. Hier zullen kansen uit ontstaan.

Risico's provincie als voorbeeld

- Perceptieverschil: medewerkers kunnen perceptieverschillen hebben in wat juiste oplossingen zijn.
- Kennisvalorisatie: kennis kan soms niet worden toegepast, zeker omdat mensen er niet van weten.
- Niet belichamen van beleid: het is een risico dat medewerkers mogelijk beleid niet naleven.
- Middelen en tijd: mogelijk tekort aan tijd en middelen.
- Prioriteit in relatie tot andere beleidsthema's: mogelijke andere thema's zullen meer prioriteit krijgen in de bedrijfsvoering.
- Niet prestatiegericht uitvragen: inkoop en aanbesteding kunnen mogelijk meer op prestaties gericht zijn.
- Maatschappelijke en politieke druk: de organisatie kan mogelijk tegenwicht krijgen uit andere hoeken.
- Verlies van commitment: medewerkers kunnen mogelijk commitment aan de interne oplossingen verliezen door tal van redenen.

Kansen

5. Kansen voor de provincie als organisatie.

Hiervoor zijn onderstaande kansen geformuleerd. Deze kansen hebben ofwel een direct kwalitatief reductiepotentieel of helpen bij het vormen van nieuw gedrag en gedachtegoed. Het reductiepotentieel is niet gekwantificeerd omdat voor veel kansen de concrete uitwerking nog onduidelijk is. Hiernaast zijn kansen gekoppeld aan de werksporen bedrijfsvoering van de provincie, de scope waarin ze vallen, wanneer deze relevant zijn en de stakeholders die hierbij het meest relevant zijn. Als toevoeging op de werksporen die de provincie Utrecht hanteert voor de bedrijfsvoering is hier als suggestie een extra werkspoor aan toegevoegd, namelijk werkspoor Inspiratie & ambassadeurs. Dit werkspoor als suggestie betreft inspiratie die valt buiten de overige werksporen en de persoonlijke invloedssfeer van de werknemer (als ambassadeur).

Meest relevante kansen met bijbehorende werksporen:

Werksporen & inspiratie	Suggesties van de kansen voor thema provincie als voorbeeld	Scope	Tijdsindicatie	Belangrijkste stakeholder
Kennis en informatie	**Visueel standpunt nemen:** verwijder het koperen beeld in de ontvangsthal (schaarse materialen) en neem bezoekers mee met biobased kunst, een inspiratieroute en een levensgrote routekaart naar 2030 in de centrale ontvangsthal.	3	Direct	Ketenpartners & toeleveranciers
Kennis en informatie	**Schakel in de keten:** Toeleveranciers van de provincie uitnodigingen voor workshops over circulariteit en CO2 reductie: hoe kunnen we met de keten verduurzamen?	3	Op korte termijn	Adviesbureaus
Projecten	**Aanbestedingen en inkoop:** criteria voor impact bepalingen aan de hand van ecokosten, true price cost accounting en maatschappelijke kosten en baten.	1, 2, 3	Direct	Adviesbureaus
Inspiratie & ambassadeurs	**Elke medewerker op dagelijkse basis activist, ambassadeur of coach:** de provincie kan thema's en projecten creëren waarmee de medewerker een sterke verbintenis (kleding, voeding, bewegen, energie) voelt waardoor zij mogelijk voor dit thema ambassadeur zouden willen worden. Denk aan een energiecoach of een voedings inspirator. Ambassadeurs kunnen mogelijk op scholen informatie verspreiden.	3	Direct	Gezinnen, vrienden van medewerkers

Overige kansen met bijbehorende werksporen:

Werksporen & inspiratie	Suggesties van de kansen voor thema provincie als voorbeeld	Scope	Tijdsindicatie	Belangrijkste stakeholder
Kennis en informatie	**Wet- & regelgeving:** Vanuit Europa komt er meer regelgeving. Provincie kan zelf ook in kaart brengen wat er nodig is om aan CSRD te voldoen en evt dit gezamenlijk met 10 of 20 MKBers in de regio. Bv paar leveranciers.	3	Direct	Bedrijven in de regio
Kennis en informatie	**Footprint per medewerker:** maak medewerkers bewust door ze mee te nemen in hun eigen uitstoot, met mogelijk SMART reductiedoelstellingen en jaarlijkse monitoring.	1, 2, 3	Op korte termijn	Adviesbureaus
Kennis en informatie	**Verbreden naar ecosystemen en maatschappelijke kosten en baten:** de provincie kan in de monitoring biodiversiteit en ecokosten gaan meenemen.	1, 2, 3	Op korte termijn	Adviesbureaus
Kennis en informatie	**Kritische metalen**: Inventariseren welke energietechnologieën minimale aanspraak maken op het gebruik van kritische metalen en deze inzichten actief delen met bedrijfsvoering/inkoop.	3	Direct	Kennisinstellingen
Kennis en informatie	**Onderzoek naar duurzaam gedrag organisatie:** de provincie kan op organisatie niveau data verzamelen over gedrag van medewerkers om zo effectieve gedragdveranderingsmaatregelen te kunnen voorstellen.	1, 2, 3	Op korte termijn	Adviesbureaus
Kennis en informatie	**Participatie tool:** de provincie kan medewerkers laten meedenken met het uitvoeringsplan door online bijvoorbeeld te kunnen stemmen op een voorkeur in de uitvoering of met online vergaderingen mee te doen.	1, 2, 3	Op korte termijn	Overheid (landelijk en decentraal)
Kennis en informatie	**Interne klimaat nieuwsbrief:** de provincie kan bewustwording en kennis hierdoor stimuleren.	1, 2, 3	Direct	Kennisinstellingen
Kennis en informatie	**Inspiratiekast medewerkers:** vormgeven van een kast in de hal met boeken, film, maar ook relevante evenementen op posters voor inspiratie welke impact eigen gedragingen van de medewerkers hebben.	3	Op korte termijn	Evenementenorganisaties
Kennis en informatie	**Tijd doneren:** de provincie kan medewerkers stimuleren om tijd te doneren aan innovatief project in de buurt via De Nieuwe Gevers.	3	Op korte termijn	Bedrijven in de regio

Projecten	**Verhuurdersafspraken:** de provincie kan een samenwerking aangaan met de andere huurders in het pand op basis van emissiebesparingsdoelen. Mogelijk eerst hiervoor een stakeholder analyse doen.	1, 2	Direct	Bedrijven in de regio
Projecten	**Pakketophaalpunt:** starten van een pakketophaalpunt op het Provinciehuis.	3	Op korte termijn	Bedrijven in de regio
Projecten	**Elektronische apparatuur:** door regelmatige controles op reparatie mogelijkheden een langere levensduur.	3	Op korte termijn	Bedrijven in de regio
Compenseren	**Standpunt compensatie:** neem als provincie een standpunt in over CO2 compensatie en mogelijke alternatieven voor bedrijfsvoering.	1, 2, 3	Direct	Adviesbureaus
Inspiratie & ambassadeurs	**Klimaat straat competitie:** medewerkers van de provincie nemen het initiatief om de meest klimaatadaptieve straat te ontwikkelen met hun buren. De aanmoedigingsprijs wordt geven aan de minst klimaatadaptieve straat.	3	Op korte termijn	Gezinnen, vrienden van medewerkers
Inspiratie & ambassadeurs	**Regeneratieve fiets routes door de provincie:** de provincie kan laten zien welke initiatieven er bestaan en wat er mogelijk is met het areaal door een regeneratieve fietsroute te doen, zoals WIJ+LAND dat voor Amsterdam en omgeving deed. Dit kan als doel hebben om medewerkers te inspireren tot een behoefte aan regeneratieve lunches op kantoor.	3	Direct	Regeneratief netwerk
Inspiratie & ambassadeurs	**Evenementen:** de provincie kan evenementen organiseren of daaraan mee doen zoals de Climate Classic fietsrace, of een vertoning van Paved Paradise of biggest little farm. Denk ook aan een kledingruil of het spelen van een klimaatspel, of zelfs het uitrekenen van de eigen footprint.	3	Op korte termijn	Evenementenorganisaties
Inspiratie & ambassadeurs	**Gedragsverandering:** Elke medewerker klimaatadaptieve workshops en kook workshops aanbieden (evt als teambuilding). Denk aan een regeneratieve bakcompetitie, regeneratief koken, wastips, composteren, watergebruik, bakken scheiden, maken van een moestuin en ondersteuning in het verminderen van aankoop van spullen door duurzamer gebruik, een Swapshop.	3	Op korte termijn	Regeneratief netwerk

Inspiratie & ambassadeurs	**Verbod fossiele reclames**: de provincie kan, in samenwerking met de gemeente, als eerste stap stimuleren dat reclame abri's dicht bij het Provinciehuis geen fossiele of vervuilende reclames meer tonen.	3	Op korte termijn	Overheid (landelijk en decentraal)
Inspiratie & ambassadeurs	**Interne training Jevons paradox:** Via educatie vanuit de provincie kan deze paradox vermeden worden. Met een training kunnen de teams handvatten aangereikt krijgen om met beleidskeuzes te zorgen dat energie-efficiëntie- en hernieuwbare energie-investeringen gepaard gaan met verminderingen van het verbruik.	1, 2, 3	Op korte termijn	Regeneratief netwerk
Inspiratie & ambassadeurs	**De Uithof als klimaat campus:** creëer een regionale samenwerking met gebieden zoals de Uithof, waarbij deze kunnen dienen als hub of campus om meerdere initiatieven die spelen binnen de regio rondom klimaat te plaatsen.	3	Op korte termijn	Bedrijven in de regio
Inspiratie & ambassadeurs	**Creëer een leeslijst, filmlijst, klimaat loket, hub voor organisaties binnen het provinciehuis:** het provinciehuis kan dienen als locatie waar bezoekers en personeel op verschillende wijzen inspiratie op kunnen doen of initiatieven kunnen starten met organisaties in de regio.	3	Direct	Bedrijven in de regio

Tabel 2: Kansen en werksporen

Transitie tips

Provincie als voorbeeld

6. Transitie tips

De transities waar we als samenleving voor staan vormen een grote uitdaging waarin veranderingen als individu én als organisatie een belangrijke rol spelen. Transitie Tips helpen om grip te krijgen op de belangrijke veranderlijke thema's en zelf bij te dragen aan een duurzamere wereld. Zo kan verkokering worden voorkomen en de onderlinge samenhang tussen vitaliteit, gezonde leefomgeving, materialisatie en energie worden begrepen. Al deze thema's zijn namelijk met elkaar verbonden en het oplossen en bevorderen van deze samenhang biedt de meeste kansen om de duurzame doelstellingen te behalen. Het is daarom cruciaal om basale kennis te hebben over het verschil in impact tussen verschillende keuzes, zoals bijvoorbeeld een houten kast, zonnepaneel of voedselkeuze. Deze tips kunnen inspireren en ruimte creëren voor toekomstbestendige besluitvorming. De tips gaan over zowel de invloedssfeer persoonlijk als scope 1, 2 en 3. Transitie tips zijn anders dan bovenstaande kansen in hoofdstuk vijf thema specifiek en komen terug als tips binnen de overige uitgewerkte klimaat thema's.

Elektriciteit:

1. Verminderen? Daar begint het mee!

Het reduceren van de energievraag is de belangrijkste motor om impact te verminderen. Dit kan door goed na te denken over de vraag **'wat heb ik eigenlijk nodig?'**. Onderzoek in je eigen setting (huishouden / werk) wat je huidige energieverbruik is en ontwikkel een plan voor vermindering door o.a. te kijken naar LED verlichting, SMART oplossingen of het verminderen van elektrische apparaten. Doe dit niet alleen maar betrek ook je buren, vrienden en collega's. Sommige apparaten gebruiken meer elektriciteit dan hun opvolgers. Maak dus in je plan een goede afweging wanneer het raadzaam is apparaten te vervangen.

2. Elektriciteit gebruiken? Doe het dan rechtvaardig!

Je ontkomt niet aan het gebruiken van energie. Maar waar je wel een keuze in kan maken is wat de oorsprong is van die energie en de materialen die hiervoor gebruikt worden. Verdiep je in het gebruik van kritische / conflictmaterialen en gebruik energie op het moment dat deze voorradig is. Wil je voorkomen dat die materialen langer mee gaan? Zonnige dag? Zet je wasmachine aan. Zes uur 's avonds op een donkere, windstille winteravond? Stel het uit naar de volgende dag.

3. Impact maken? Deel je kennis!

Inspireer anderen in je omgeving om hun gedrag aan te passen, dat zorgt voor een grote impact. Bijvoorbeeld door als collega's van de provincie Utrecht in de eigen woon- en leefomgeving op te treden als energiecoach, initiatieven voor Earth overshoot day te organiseren of binnen de muren van het provinciehuis energiebesparingstips zichtbaar maken.

Landbouw en landgebruik:

1. Lekker eten? Probeer het ook duurzaam!

Als werknemer van de provincie Utrecht kan je een goed voorbeeld geven door goed in je eigen lokale omgeving na te gaan wat goede biologische en het liefst regeneratieve winkels en boerderijen zijn waar jij van kan afnemen. Het verminderen van het eten van vlees heeft een zeer grote impact, maar voedselverspilling tegengaan en regeneratief eten kunnen ook al flink impact maken. Je kunt collega's inspireren door iets aan eten mee te nemen, gemaakt met enkel regeneratieve producten.

2. Iedereen heeft goede tips! Maak er als organisatie gebruik van!

Je collega's kunnen een rijke bron zijn aan informatie over gedragsverandering, tips en lokale initiatieven. Ga in jouw eigen dagelijkse leven na waar jij al bijdraagt aan de reductiedoelstellingen, maak hier verslag van en presenteer dit aan je collega's. Als het voor jou haalbaar is, dan is de kans groot dat het voor collega's ook haalbaar is. Denk ook aan het opzetten van een gezamenlijk magazine binnen de organisatie, zoals bijvoorbeeld met praktijkverhalen van ontwerpers, adviseurs, bestuurders, projectontwikkelaars, boeren, bouwers en bewoners die met biobased bouwen of een van de andere oplossing bezig zijn.

3. Organiseer samen!

De kracht van het collectief moet niet onderschat worden in deze noodzakelijke transities. Organiseer bijvoorbeeld samen campagneweken, zoals de week tegen de voedselverspilling of de week zonder vlees en zuivel. Sluit je ook aan bij evenementen die de organisatie overstijgen, zoals het 'plant the future' diner van de Transitie Coalitie Voedsel of evenementen van de Bean Deal.

Gebouwde omgeving:

1. Biodiversiteitsprijs

Omdat biobased bouwen een sterke relatie heeft met biodiversiteit zouden werknemers mee kunnen doen aan een biodiversiteitsprijs, waarbij medewerkers voorstellen kunnen indienen van biobased materialen en de daarbij biodiversiteitseffecten die deze heeft en de plek waar de provincie deze toe kan passen. Zo krijgen de medewerkers het snijvlak van biodiversiteit en biobased materialen goed inzicht.

2. Bezoek inspirerende projecten in de regio! En daarbuiten.

Er zijn tal van inspirerende pionierende bouwprojecten in de regio. Zo is de wooncoöperatie weer in opkomst. Doordat deze woonvorm vaak de besluitvorming overlaat aan de groep bewoners ontstaan er meer duidelijke wensen rondom bijvoorbeeld circulair en biobased wonen. Ook is het interessant om andere provincies of gemeenten te bezoeken, waarbij soms innoverende projecten door bijvoorbeeld subsidieregelingen juist veel meer zijn ontwikkeld.

3. Inspireer anderen!

Inspireer anderen in je omgeving om hun gedrag aan te passen, dat zorgt voor een grote impact. Bijvoorbeeld door als collega's van de provincie Utrecht in de eigen woon- en leefomgeving op te treden als energiecoach, initiatieven voor Earth overshoot day organiseren of binnen de muren van het provinciehuis energiebesparingstips zichtbaar maken.

Industrie:

1. Verminderen? Daar begint het mee!

Het reduceren van de grondstoffen vraag is een belangrijke motor om impact te verminderen. De stap erna is om te identificeren welke substituten er beschikbaar zijn die zorgen voor een lagere impact dan conventionele materialen. Dat kan bijvoorbeeld door gebruik te maken van biobased materialen, of door bestaande materialen hoogwaardig te hergebruiken. Onderzoek in je eigen setting (huishouden / werk) wat je huidige materiaalverbruik is. Verbouwen? Breng in kaart welke bouwmaterialen een lage impact hebben, zoals hergebruikte materialen of materialen van hernieuwbare oorsprong. Doe dit niet alleen maar betrek ook je buren, vrienden en collega's.

2. Innovatieve, schone en gezonde industrie

In de provincie Utrecht is relatief weinig industrie te vinden. Wel vormt Utrecht een bijzondere geografische locatie t.o.v. andere provincies. Als hart tussen de Brabantse maakindustrie, de Gelderse landbouw, textiel, bouw, de Noord- & Zuid-Hollandse industrie, glastuinbouw kan Utrecht een rol vervullen met innovatieve, schone en gezonde industrie voor bijvoorbeeld de productie van alternatieve bouwmaterialen. Middels slimme clusteringen en effectief ruimtegebruik kan Utrecht zo een kwalitatieve bijdrage geven aan de woningbouwopgave.

3. Circulaire kansen op bedrijventerreinen

Ruim 60% van alle producten, componenten en materialen die in de Nederlandse economie rondgaan zijn op enig moment verzameld op een bedrijventerrein. De industriële clustering op deze terreinen is verantwoordelijk voor veel van de milieu-impact en reststromen. Met programma's als circulair.biz en CIRCO krijgen deze bedrijven handvatten om hun reststromen te verminderen, substituten te vinden voor duurzame alternatieven en producten & businessmodel toekomstbestendig te maken. Zo vermindert niet alleen het grondstoffenverbruik maar ook de milieu-impact in de regio.

Mobiliteit:

1. Thuiswerken/telecommunicatie

Een andere mogelijkheid om woon-werkverkeer in te perken is telecommunicatie. Dit kan thuiswerken zijn, maar ook meetings digitaal organiseren in plaats van fysiek. Door de mogelijkheid om telecommunicatie te normaliseren kan reizen worden voorkomen. Dit bespaart naast emissie ook reistijd. De maatregelen van COVID-19 hebben de maatschappelijke bereidheid voor telecommunicatie al vergroot. Er zal een balans van fysiek en telecommunicatie moeten zijn voor de meest efficiënte werkvorm. De werkgever kan hierbij vaste thuiswerkdagen faciliteren.

2. Carpoolen.

Woon-werkverkeer heeft een grote bijdrage aan de uitstoot binnen de provincie. Als werknemer van de provincie Utrecht kan je hier een positieve impact op maken. Een voorbeeld om de uitstoot terug te dringen is een bekend concept: carpoolen. Deze efficiënte manier van de auto heeft naast emissiebeperking ook voordelen als kostenbesparing en sociale cohesie. Carpoolen kan meer tijd dan normaal kosten, maar is de moeite waard om te proberen met een collega die dichtbij woont.

3. Substituut auto

Denk naast het reizen met de auto ook aan andere vervoersvormen zoals de trein en de (elektrische) fiets. Deze vormen hebben per kilometer een veel lagere emissie dan een auto. Deze alternatieven kunnen vanuit de werkgever worden gestimuleerd door een NS-businesscard en het aanbieden van het fietsenplan. Reizen met de trein kan ontspanning bieden en fietsen heeft een positieve invloed op je fysieke gezondheid. Deze transitie kan ook middels vaste dagen of via een bepaalde maand worden geïntroduceerd om gezamenlijk draagvlak te creëren. Daarnaast is het stimuleren van een 4 daagse werkweek ook een mogelijkheid om de emissies in te perken. De gebruikelijke uren kunnen bijvoorbeeld over minder dagen verspreid worden.

Bijlagen

Bijlagen

Methodologische onderbouwingen potentie per oplossing

Zie PDF Bijlage methodologische onderbouwingen potentie per oplossing.